

Vad tror du att bilden betyder?

Ett test av 29 nya pictobilder för att tala om våld.

Utgiven: februari 2012
Rapporten har tagits fram med medel från
Allmänna Arvsfonden

Text: Karin Torgny
Grafisk form: Kerstin Kristensen
Copyright: Författaren och Bräcke Diakoni

Rapporten kan laddas ner från www.dubbeltutsatt.se.

Vad tror du att bilden betyder?

Ett test av 29 nya pictobilder för att tala om våld.

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	7
Syfte och metod	9
Resultat	10
Diskussion.....	12
Hur går vi vidare?.....	16
Bilagor.....	17
Bilaga 1: 29 bilder för att tala om våld	18
Bilaga 2: Följebrev	20
Bilaga 3: Frågorna till varje bild.....	22

Vad tror du att bilden betyder?

Ett test av 29 nya pictobilder för att tala om våld

Sammanfattning

Vid testning av 29 nya pictobilder (bilaga 1) på temat våld tolkades flertalet av bilderna utan större svårigheter av testdeltagarna. Nio bilder förstods efter det att de blivit förklarade och kopplade till ett begrepp som var bekant och två bilder var så abstrakta att både begrepp och bild behövs läras in.

Bakgrund

Under 2010 gick Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt igenom ett antal alternativa och kompletterande kommunikationssystem (AKK). Genomgången gjordes för att undersöka om det fanns tecken/symboler/bilder för att tala om våld för den som har svårt att kommunicera med tal.

Med hjälp av en referensgrupp valdes cirka 100 ord ut, ord som kan behövas för att beskriva erfarenheter av våld. Därefter stämde vi av listan med ord mot fem olika grafiska kommunikationssystem; Bliss, PCS, Widgit, Pictogram, Nilbild samt Tecken som stöd. Vi fann att många av orden fanns, men också att det saknades ord.

Vi valde att fördjupa oss i Pictogram då det är ett kommunikationssystem som tolkningsbart för många människor med olika behov. Arbetet som gjordes i samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM, i Umeå, redovisades i rapporten Slagen. Ordlös. Maktlös (Torgny, K och Skager, E, 2010).

SPSM ansvarar för Pictogram i Sverige och beskriver det på sin hemsida: ”Pictogram är ett väl beprövat och fungerande visuellt språk för människor med kognitiva svårigheter.”

Det fungerar även för dem med intellektuella, kunskapsmässiga svårigheter och för dem som saknar eller har begränsad förmåga att tala, läsa och skriva.

En pictobild är svartvit och starkt stiliserad. Bara informationsbärande detaljer finns med vilket gör att bilden kan användas i många olika sammanhang och kan även kompletteras med foton. Pictobilder används i vår offentliga miljö och är därför välkända av många. De kan användas i t.ex. scheman, kalendrar, inköpslistor, kommunikationskartor och även via dator och mobil.

Enligt Ellika Melander på SPSM är målet att inte ha många pictobilder i bildbanken. Bilderna ska inte vara för lika varandra, för nya begrepp kan man istället använda två bilder tillsammans.

Pictobilder kan delas in i tre grupper:

- Grupp 1: bilder som avläses direkt
- Grupp 2: bilder som förstås när de blivit förklarade och kopplade till ett begrepp som man känner till
- Grupp 3: abstrakta bilder som måste läras in

Pictogram finns tillgängliga på pictoonline.se som uppdateras med nya bilder kontinuerligt. De finns också på flera språk.

Syfte och metod

Syftet med testet var att reda på om de 29 nya pictobilderna är begripliga och i vilka sammanhang de skulle kunna användas.

Bilderna har testats i fem verksamheter; en verksamhet med inriktning på stöd till föräldrar och barn i familjer där någon förälder har utvecklingsstörning eller annan kognitiv svårighet, en verksamhet som har samtalsgrupper för ungdomar och vuxna med måttlig till lindrig intellektuell funktionsnedsättning eller nedsatt rörelseförmåga, en kvinnojour samt två särgymnasier. I testgrupperna har det funnits både kvinnor och män.

I varje verksamhet har fyra deltagare fått ett häfte med 29 bilder och tre frågeställningar som framförallt handlat om att värdera bilderna. Frågorna har varit: Vad tror du bilden betyder? Vad tycker du om bilden till den tänkta betydelsen? och När tycker du man kan använda bilden? (Se bilaga 2 och 3).

Svaren har antecknats av handledaren som därefter samlat deltagarna till en gemensam diskussion om bilderna. Detta för att se om det framkommer andra reflektioner i ett gemensamt samtal.

Vi är medvetna om att deltagarnas svar kan ha påverkats av hur testet introducerades och hur det genomfördes, något som vi inte har kunnat påverka. Enkätsvaren säger inget om hur testpersonen kommit fram till sitt svar, om det är en man eller en kvinna som svarat eller i vilken utsträckning handledaren bidragit till samtalet. Vi vet heller inte om de som testade använt pictobilder tidigare.

Resultat

Om alla testformulär fyllts i hade det inneburit 25 svar (20 enskilda och 5 grupp). Ett visst bortfall har dock skett. Alla grupper skickade inte heller in ett komplett antal testformulär. Sammantaget innebär det att vi fått tillbaka 17 av 25 testformulär, en svarsfrekvens på 68 procent. Kuvertet från en av grupperna kom bort på posten och saknades vid testtidens slut. Med hjälp av ett gammalt mejl från gruppens handledare kunde viss information ändå tas tillvara.

Sammantaget tolkades flertalet av bilderna korrekt utan större svårigheter av de flesta testdeltagare (grupp 1). Det var bilderna för *kvinnobröst, stånd, ovän, klappa, bita, slå, dra i håret, hålla fast, hota, ljuga, tafs, tvinga, droger, heterosexuell, homosexuell (x2), kela* och *knuffa*.

Sedan fanns det bilder som ansågs fungera efter det att man fått veta vad de betydde och under förutsättning att man kände till begreppet (grupp 2). Det var bilderna för *gruppboende, kvinnojour, tvättning, maktlös, brott, passagerare, trygg, porrfilm* och *skam*.

Några bilder var svåra att förstå även efter det att testdeltagarna fått information om vad bilden betydde och kräver därför inläring (grupp 3). Det var bilderna för *god man* och *ignorera*.

I testgruppen på kvinnojouren deltog kvinnor med annan etnisk bakgrund. Några reagerade på bilder som till exempel *porrfilm* och *stånd* som upplevdes som pinsamma och skamliga. Några menade att bilden för *ljuga* (fingrar i kors bakom ryggen) var obegriplig då tecknet är bundet till en

viss kulturell kontext. Bilden för *skam* (ansiktet dolt i händerna) tolkades som att be en bön. Det fanns också en uppfattning att pictobilder endast var för personer med funktionsnedsättning.

En testdeltagare associerade upprepade gånger till sexuella handlingar och övergrepp.

Få valde att svara på frågan om vilka situationer bilden skulle kunna användas i. De som svarade sa till exempel tjejsnack, i skolan, på dagis, om man mår dåligt, hos gynekologen, hos polisen, när man pratar om mobbning, när man blivit slagen men rädd för att uttrycka det i ord. Svaren från gruppdiskussionerna skilde sig inte nämnvärt från svaren i de enskilda enkäterna.

Diskussion

Kunskap och information är av stor betydelse för möjligheten att ta kontroll över sitt eget liv och sin egen hälsa. För den som har svårt att kommunicera med tal kan det vara aktuellt att använda ett alternativt eller kompletterande kommunikationssätt och ett av dessa är Pictogram.

För att säkerställa att den information som ges och fås med hjälp av pictobilder uppfattas korrekt är det viktigt att testa deras begriplighet. SPSM testar alla nya bilder med hjälp av ett antal verksamheter, bl.a. i träningsskola, boende och vuxenverksamhet.

Vårt test av de 29 nya bilderna om våld visade att de allra flesta fungerar, men också att det kan finnas problem att tolka vissa bilder så som det är tänkt.

Om och hur bilderna kan tolkas kan bero på betraktarens intellektuella och kognitiva förförståelse, egna erfarenheter och kulturella bakgrund. Någon kan t.ex. inte förstå funktionen god man. Någon annan kan känna igen känslan och därmed också förstå innebörden i t.ex. begreppet maktlös om hon eller han får det förklarat för sig.

Om en bild skall placeras i grupp 2 eller 3 var inte alltid självklart. Bilderna i båda grupperna kräver olika grad av inläring. Det fanns också önskemål om text i bilderna, vilket är möjligt då pictobilder går att få med och utan text. Vi valde dock enbart bild för att inte utesluta den som inte är läsvan.

Projektets ursprungstanke har varit att de nya bilderna ska kunna användas för att få fram ”kalla fakta” i en akutsituation, till exempel på sjukhus, en brotts- eller kvinnojour och i kontakt med polisen. För det ändamålet krävs att bilderna är enkla och kända av användaren redan innan en situation uppstår då bilderna behövs. Vårt testresultat visar att flera bilder kräver en förförståelse, en kunskap som vi kommer att ta med oss i vårt fortsatta arbete.

Några av testpersonerna associerade brett kring både våld och sex. En person säger om pictobilden för *gruppboende*: ”De ska ha fyrkant, två tjejer och två killar”. En annan berättar om ett övergrepp under en taxiresa på frågan om vad bilden passagerare betyder. Det är ovisst om det beror på erfarenheter av utsatthet och övergrepp eller om svaret påverkats av hur handledaren har introducerat testet. En handledare skriver i en egen kommentar att hon inte sagt något om sammanhanget under de enskilda testerna, men gjorde det när de var i grupp. Här finns också en osäkerhet i testresultatet då man inte säkert vet om testpersonerna tagit frågan på allvar.

Med tanke på att vissa bilder, förutom att öppna för egna associationer, kan vara svåra att förstå, fungerar kanske pictobilder om våld bäst i förebyggande samtal, t.ex. sex- och samlevnadsundervisning och i regelbundna samtalskontakter där man är överens om bildernas betydelse.

Tänkbara verksamheter skulle kunna vara tränings- och särskola, daglig verksamhet och habilitering.

Förutom att det skall finnas lätt tillgängliga pictobilder för att kunna tala om våld, är det därför också önskvärt med utbildning om våld, samt i att använda bilder i samtal.

Av testresultatet framgår också att det kan finnas ett motstånd mot att använda bilderna. Testpersonerna på kvinnojouren hade ingen intellektuell funktionsnedsättning och definierade sig inte sig som en målgrupp. På frågan när bilden för *kvinnobröst* skulle kunna användas svarar en av testpersonerna så här: ”hos polisen när det inte finns tolk, men jag vill hellre använda mina egna ord och känner mig förminskad om jag inte får göra det, jag vill inte använda dem!”

Bilden *stånd/erigerad penis* kunde upplevas svår att använda: ”vi pratar inte om det här i min kultur, kanske visar med händerna, men bara för kvinnor” och ”generande att prata om detta med män eller myndigheter”. Deras enkätsvar visar att våldsutsatta kvinnor med annan etnisk bakgrund inte självklart tillhör målgruppen som skulle kunna ha nytta av att använda pictobilder.

Här redovisas kort de synpunkter som förmedlades via mejl från den verksamhet vars ifyllda enkäter kom bort. Dessa synpunkter har inte tagits med i bedömningen, men styrker ändå slutresultatet. I gruppen tyckte de att bilderna kunde göras tydligare med färg, eller med text som till exempel i bilderna *tvättning* och *heterosexuell*. Man kunde också lägga till ytterligare detaljer i bilderna.

Sämsta bilden tyckte gruppen var den för *god man* som ingen förstod och man menade att det borde vara pengar med på bilden.

De ville att bilden *hålla fast* skulle visa sexuellt övergrepp och tvätta såg mer ut som ett övergrepp. I samtalen uppfattade handledaren att deltagarna tyckte att det var viktigt att använda bilderna i förebyggande samtal.

Noteras bör också att två av de testade bilderna, *skämmas* och *ovänner*, reviderades under testperioden av SPSM och är därför inte desamma som idag finns på Picto-online.

Hur går vi vidare?

Efter sammanställningen av testresultatet har vi besökt SPSM i Umeå för att återkoppla. Några bilder kan komma att revideras efter vår genomgång.

Vi diskuterade också på vilka sätt bilderna skulle kunna användas för att tala om våld. Samma diskussion har vi också haft med Gunilla Thunberg på DART i Göteborg.

Vi tänker idag att de nya pictobilderna, tillsammans med kompletterande pictobilder, skulle kunna användas på tre olika sätt: akut situation, planerat samtal samt förebyggande arbete. För detta behövs olika verktyg.

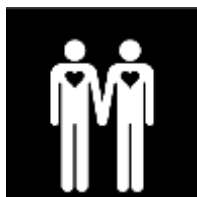
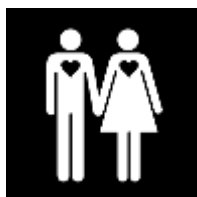
I ett första skede kommer vi att ta fram en så kallad Reda-ut-bok för den akuta situationen. Boken skall på ett enkelt sätt vara till hjälp för att ge svar på frågorna när, var, hur och vem vid misstanke om våldsutsatthet. Bokens bilder kommer även att finnas som lösa bilder för att den som är utsatt istället ska kunna välja att i enrum plocka ut de bilder som beskriver det som hänt.

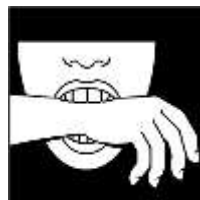
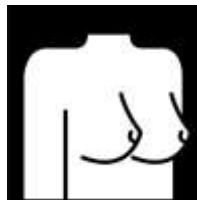
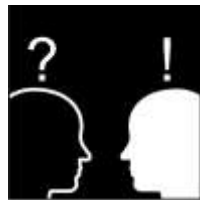
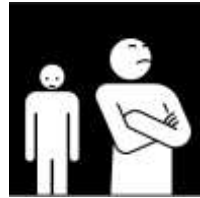
Vi vill också ta fram en Samtalsmatta med bilder på temat våld. Den skall användas vid planerade samtal vid misstanke om våldsutsatthet. Med hjälp av Samtalsmattan och en uppsättning utvalda bilder för att tala om våld kan personen få hjälp med att uttrycka känslor och åsikter.

När det gäller det förebyggande arbetet, till exempel ett undervisningsmaterial där pictobilder används för att tala om både positiva och negativa situationer när det gäller sex- och samlevnad, krävs det ett nytt projekt.

Bilagor

Bilaga 1: 29 bilder för att tala om våld

Bilaga 2: Följebrev

Göteborg 24 mars 2011

Test av pictobilder enskilt samt i grupp

Inledning

Tack för att Du vill ingå i vår test av nya pictobilder om våld!
Detta test gäller enbart nyframtagna pictobilder, bilder som personer kan ha användning av när de varit utsatta för våld.

Under testet kommer Du att vara handledare för en av fem testgrupper inom följande verksamheter:

SUF- Kunskapscentrum i Uppsala - ger stöd till barn och föräldrar i familjer där någon förälder har utvecklingsstörning eller annan kognitiv svårighet som påverkar föräldraförmågan.

UNG i Stockholm - har samtalsgrupper för ungdomar och vuxna mellan 13-25 år med måttlig till lindrig utvecklingsstörning eller rörelsehinder.

Ett särgymnasium i Umeå

En daglig verksamhet i Umeå

Kvinnojouren Frideborg i Mölndal

Det är viktigt att poängtera att det är en testsituation där **en värdering av bilderna** ska ske. Testet handlar inte om personens förmåga att klara av att se vad bilden föreställer.

När man funderar på om bilden är tolkningsbar kan det vara bra att veta att bilderna i framtiden kommer att visas i ett sammanhang tillsammans med fler liknande bilder.

Genomförande

Enskilt

Vi vill att Du visar alla bilderna, en bild i taget, för den enskilda testaren och låter denna besvara frågorna.

För varje deltagare (4 st) har Du fått ett häfte med bilder och frågeställningar. Bilderna är numrerade på baksidan och Du har som handledare fått en lista över de numrerade bildernas betydelse.

Anteckna testarens kommentarer på utrymmet som lämnats under frågorna för respektive bild. Om det behövs kan du använda baksidan för ytterligare kommentarer.

Grupp

När bilderna är testade enskilt skall de även testas i grupp. Gruppen skall bestå av de personer som tidigare har diskuterat bilderna enskilt.

Låt gruppen reflektera över bilderna gemensamt. I grupp kan de gärna titta på figurernas placering i bilden, deras kroppshållning, händer och ansiktsuttryck.

Du skriver ner gruppens kommentarer i ett nytt häfte, med samma frågeställningar som tidigare. Använd baksidan om du behöver mer utrymme.

Skicka tillbaka senast 6 maj 2011

Lägg de ifyllda häftena samt alla inplastade bilder i det bifogade kuvertet som är adresserat och frankerat.

OBS! Alla bilder måste returneras då de kan komma att revideras efter testet.

Återigen, ett stort tack för att du tar dig tid och deltar i testet av de nya pictobilderna om våld. Har du frågor är du välkommen att ringa eller mejla mig.

Med vänlig hälsning

Karin Torgny

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt

Kristinelundsgatan 16

411 37 Göteborg

Telefon: 0768 – 81 80 74 eller karin.torgny@gmail.com

Bifogat i detta brev: Introduktionsbrev, 29 inplastade pictobilder, 6 häften med frågor samt adresserat och frankerat kuvert för återsändning av material.

Bilaga 3: Frågorna till varje bild

Frågor att ställa till den enskilda deltagaren

1. Vad tror du bilden betyder?

Tala om vad bilden betyder om det inte framkommit.

2. Vad tycker du om bilden till den tänkta betydelsen?
(Öppen fråga)

3. När tycker du man kan använda bilden?

Här kan du som handledare hjälpa till med frågor. I vilka situationer, i skolan, hemma...

Anmärkning (2012 01 19):

Resten av testet följer samma princip för varje bild 1-29.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatt har funnits som en aktör inom området mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer sedan 2007.

Utvecklingscentrum Dubbelt Utsatts mål är att kvinnor med funktionsnedsättning som är utsatta för våld ska få det stöd som de har rätt till.

www.dubbeltutsatt.se
www.brackediakoni.se